

засіданні. Венеція, 17-18 грудня 2010 року URL : http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/zvit_V_2010.pdf

5. Стандарти професійної відповідальності та виклад основних обов'язків та прав прокурорів, ухвалені Міжнародною асоціацією прокурорів 23 квітня 1999 року. URL : <https://www.iap-asso>

6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода від 27.06.2014. Офіційний вісник України. 26.09.2014. №75. Т. 1.

7. Конституція України від 28.06.1996. №254к/96-ВР. *Голос України*. 1996. №128

8. Кодекс законів про працю України. Кодекс від 10.12.1971. №322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до №50

9. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів. Кодекс, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text>

10. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Наказ НАДС від 05.08.2016. №158. *Офіційний вісник України*. 2016. №74. Стор. 51

11. Про загальні засади організації роботи в органах прокуратури України. Наказ Офісу Генерального прокурора від 07.08.2020. №365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0365905-20#Text>

12. Про затвердження Порядку розгляду звернень щодо неналежного виконання прокурором, який обіймає адміністративну посаду, посадових обов'язків, встановлених для відповідної адміністративної посади. Наказ Офісу Генерального прокурора України від 01.07.2022 №113. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0113905-22#n6>

13. Деякі питання утворення Тренінгового центру прокурорів України. Наказ Офісу Генерального прокурора України від 05.03.2020. №130. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0130905-20#Text>

14. Про загальні засади організації роботи в органах прокуратури України. Наказ Офісу Генерального прокурора від 07.08.2020. №365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0365905-20#Text>

УДК 34

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-01-11

Мерденов Д. Ю.

*аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України*

КООРДИНАЦІЙНА РОЛЬ ДЕРЖАВИ У БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ: ДОСВІД РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ

Стаття присвячена дослідженню координаційної ролі держави у боротьбі з корупцією на прикладі розвинених країн світу. Автор підкреслює, що корупція є однією з найгостріших проблем сучасного українського суспільства, яка підриває довіру громадян

до державних інститутів, гальмує економічний розвиток та погіршує міжнародний імідж України. Боротьба з корупцією вимагає комплексного підходу та ефективної координації зусиль усіх гілок влади і громадянського суспільства.

У статті проаналізовано правову основу координації антикорупційної діяльності в Україні, визначено ключових суб'єктів цього процесу, таких як органи прокуратури, НАБУ, НАЗК та інші. Розкрито основні форми та методи координаційної діяльності держави у сфері протидії корупції. Автор наголошує, що комплексне та системне застосування різних форм і методів координації дозволяє забезпечити узгодженість та ефективність антикорупційних заходів.

Особливу увагу приділено вивченню досвіду розвинених країн світу у розбудові ефективних механізмів координації антикорупційної діяльності. Зокрема, розглянуто антикорупційну стратегію США, яка спрямована на профілактику корупції у системі державної служби через регулювання конфлікту інтересів, фінансування політичних кампаній, розкриття інформації про доходи чиновників тощо. Відзначено роль спеціалізованих правоохоронних органів США у забезпеченні дотримання антикорупційного законодавства.

Проаналізовано досвід країн ЄС щодо попередження корупції, усунення її причин та активної міжнародної співпраці у цій сфері. Розглянуто різні інституційні моделі координації антикорупційної діяльності – від спеціалізованих антикорупційних органів до міжвідомчих координаційних структур. Підкреслено важливість розробки та реалізації національних антикорупційних стратегій і програм як ключового інструменту координації.

Автор наголошує на необхідності залучення громадянського суспільства до формування та моніторингу реалізації антикорупційної політики, що є важливою умовою забезпечення підзвітності влади. Наведено приклади успішної взаємодії державних органів та громадськості у сфері протидії корупції у Франції та Латвії.

Констатовано, що попри певний прогрес, Україна все ще стикається з проблемами незгодженості та недостатньої ефективності антикорупційної діяльності. Тому удосконалення координаційних механізмів на основі кращих світових практик залишається актуальним завданням державної антикорупційної політики. Перспективними напрямками подальших досліджень визначено аналіз ефективності міжвідомчої взаємодії в антикорупційних стратегіях розвинених країн та розробку рекомендацій для України.

Ключові слова: корупція, координація, антикорупційна політика, міжнародний досвід, громадянське суспільство.

The article is devoted to the study of the coordinating role of the state in the fight against corruption on the example of the developed countries of the world. The author emphasizes that corruption is one of the most acute problems of modern Ukrainian society, which undermines citizens' trust in state institutions, slows down economic development, and worsens Ukraine's international image. The fight against corruption requires a comprehensive approach and effective coordination of the efforts of all branches of government and civil society.

The article analyzes the legal basis of coordination of anti-corruption activities in Ukraine, identifies the key subjects of this process, such as the prosecutor's office, NABU, NAZK and others. The main forms and methods of coordinating state activity in the field of anti-corruption are disclosed. The author emphasizes that the complex and systematic application of various forms

and methods of coordination allows to ensure the consistency and effectiveness of anti-corruption measures.

Special attention is paid to the study of the experience of developed countries in the development of effective mechanisms for the coordination of anti-corruption activities. In particular, the anti-corruption strategy of the USA is considered, which is aimed at preventing corruption in the civil service system through the regulation of conflicts of interest, financing of political campaigns, disclosure of information about the income of officials, etc. The role of specialized US law enforcement agencies in ensuring compliance with anti-corruption legislation was noted.

The experience of EU countries in preventing corruption, eliminating its causes, and active international cooperation in this area is analyzed. Various institutional models of coordination of anti-corruption activities are considered – from specialized anti-corruption bodies to interdepartmental coordination structures. The importance of developing and implementing national anti-corruption strategies and programs as a key coordination tool is emphasized.

The author emphasizes the need to involve civil society in the formation and monitoring of the implementation of the anti-corruption policy, which is an important condition for ensuring the accountability of the authorities. Examples of successful interaction between state bodies and the public in the field of anti-corruption in France and Latvia are given.

It was established that despite some progress, Ukraine still faces problems of incoherence and insufficient efficiency of anti-corruption activities. Therefore, the improvement of coordination mechanisms based on the best world practices remains an urgent task of the state anti-corruption policy. The analysis of the effectiveness of interdepartmental interaction in anti-corruption strategies of developed countries and the development of recommendations for Ukraine are identified as promising directions for further research.

Key words: *corruption, coordination, anti-corruption policy, international experience, civil society.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Корупція є однією з найгостріших проблем сучасного українського суспільства. Вона підриває довіру громадян до державних інститутів, гальмує економічний розвиток, погіршує інвестиційний клімат та негативно впливає на міжнародний імідж України. За даними Transparency International, у 2023 році Україна посіла 122 місце зі 180 країн у рейтингу сприйняття корупції, що свідчить про глибоку укоріненість цього явища в нашій державі [6].

Проте корупція не є виключно українською проблемою – вона носить глобальний характер і притаманна навіть найрозвиненішим країнам світу. Боротьба з корупцією вимагає комплексного підходу, політичної волі керівництва держави та ефективної координації зусиль усіх гілок влади і громадянського суспільства. Саме тому вивчення та впровадження успішного зарубіжного досвіду протидії корупції набуває особливої актуальності для України на сучасному етапі.

Аналіз останніх публікацій. Окремі аспекти координації антикорупційної діяльності досліджували у своїх працях зокрема такі науковці: Г. Ю. Лук'янова – проаналізувала теоретико-правові засади адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів протидії корупції в Україні [8]; К. І. Хромова розкрила адміністративно-правові засади діяльності органів прокуратури України щодо протидії корупції [15]; В. О. Паутов – дослідив протидію корупції, як структурну складову

національної безпеки України [10]; В. А. Дем'янчук запропонував шляхи удосконалення рівня взаємодії між суб'єктами запобігання та протидії корупції в Україні [5]; В. С. Бабкова проаналізувала принципи координаційної діяльності прокуратури у сфері протидії злочинності та корупції [3] та ін.

Однак у зазначених публікаціях відсутній цілісний і системний аналіз координаційної ролі держави у боротьбі з корупцією на прикладі розвинених країн світу.

Мета статті – дослідження координаційної ролі держави у боротьбі з корупцією на прикладі розвинених країн світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Координація антикорупційної діяльності є важливим елементом ефективної протидії корупції. Вона передбачає узгодження дій різних суб'єктів антикорупційної політики з метою досягнення спільних цілей, а також дозволяє уникнути дублювання функцій, забезпечити раціональне використання ресурсів та підвищити результативність антикорупційних заходів [11].

Координація здійснюється як по вертикалі – між вищими та нижчими органами влади, так і по горизонталі – між різними відомствами та установами [1].

У контексті цього відзначимо, що правовою основою координації антикорупційної діяльності в Україні є Конституція, закони «Про запобігання корупції», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про прокуратуру» та інші нормативно-правові акти. Ключову роль у цьому процесі відіграє Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), яке забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики [2].

В. С. Бабкова підкреслює, що координація антикорупційної діяльності базується на таких принципах: узгодженість дій суб'єктів антикорупційної політики; чіткий розподіл повноважень та відповідальності; гласність та прозорість; залучення громадськості до процесу координації; постійний моніторинг та оцінка ефективності антикорупційних заходів [3].

Таким чином, координація є невід'ємною складовою антикорупційної політики держави, яка забезпечує системність та послідовність антикорупційної діяльності різних суб'єктів.

Згідно з І. О. Калугіною суб'єктами координації антикорупційної політики в Україні є спеціально уповноважені органи у сфері протидії корупції: органи прокуратури; Національна поліція України; Національне антикорупційне бюро України (НАБУ); Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) [7].

Органи прокуратури здійснюють координацію діяльності правоохоронних органів з питань протидії корупції. У структурі Генеральної прокуратури України діє Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), яка здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням корупційних злочинів [7].

НАБУ є державним правоохоронним органом, який займається попередженням, виявленням, припиненням та розкриттям корупційних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами. НАБУ тісно співпрацює з САП та іншими антикорупційними органами [12].

НАЗК відповідає за формування та реалізацію антикорупційної політики. Агентство координує виконання Антикорупційної стратегії та антикорупційних програм, здійснює моніторинг та контроль за дотриманням антикорупційного законодавства [13].

Крім спеціалізованих антикорупційних органів, до процесу координації залучаються

також інші суб'єкти:

- Верховна Рада України, яка визначає засади антикорупційної політики;
- Кабінет Міністрів України, який забезпечує реалізацію антикорупційної політики;
- центральні та місцеві органи виконавчої влади;
- органи місцевого самоврядування;
- громадські організації та ЗМІ, які здійснюють громадський контроль [1].

Координаційна діяльність держави у сфері протидії корупції реалізується у різних формах та із застосуванням різноманітних методів. Формами є: проведення координаційних нарад керівників правоохоронних органів; обмін інформацією між суб'єктами антикорупційної діяльності; розробка та реалізація спільних планів і програм протидії корупції; утворення міжвідомчих робочих груп; проведення спільних навчань та тренінгів; організація науково-практичних конференцій та семінарів [11].

Серед методів координаційної діяльності так можна виділити: аналітичні (збір та аналіз інформації про стан корупції); організаційні (розподіл обов'язків, ресурсне забезпечення); правові (розробка нормативно-правових актів); інформаційні (інформування громадськості, формування негативного ставлення до корупції); контрольні (моніторинг та оцінка результатів) [11].

На підставі цього можемо стверджувати, що комплексне та системне застосування різних форм і методів координації дозволяє забезпечити узгодженість та ефективність антикорупційної діяльності в державі. При цьому важливо постійно аналізувати результативність вжитих заходів та своєчасно коригувати антикорупційну політику з урахуванням нових викликів.

Розвинені країни світу мають значний досвід у розбудові ефективних механізмів координації антикорупційної діяльності. Значна увага приділяється усуненню умов та причин, що породжують корупцію, зокрема через дерегуляцію, діджиталізацію адміністративних послуг, забезпечення прозорості влади [6]. Водночас, невідворотність покарання за корупційні правопорушення є важливим стримуючим чинником.

О. П. Степашко відзначає, що головним вектором антикорупційної стратегії США є профілактика корупції у системі державної служби [14]. Антикорупційне законодавство США охоплює широкий спектр питань – від регулювання лобізму та фінансування політичних кампаній до запобігання конфлікту інтересів та розкриття інформації про доходи держслужбовців.

Ключовим законом у сфері боротьби з корупцією в США є Закон про корупцію за кордоном (Foreign Corrupt Practices Act, FCPA), прийнятий ще в 1977 році [16]. Він забороняє американським компаніям та громадянам давати хабарі іноземним посадовим особам з метою отримання чи збереження ділових можливостей. FCPA має екстратериторіальну дію і застосовується до дій американських компаній та громадян за кордоном.

У США, окрім того, діє низка законів, спрямованих на запобігання корупції, зокрема Закон про етику в уряді, Закон про свободу інформації, Закон про лобіювання та інші. Ці акти встановлюють чіткі правила поведінки для державних службовців, вимагають розкриття інформації про їхні доходи та зобов'язання, обмежують отримання подарунків та інші дії, що можуть призвести до конфлікту інтересів [14].

Водночас дотримання антикорупційного законодавства забезпечується потужною системою правоохоронних органів. Департамент юстиції США та Комісія з цінних паперів

і бірж (SEC) мають широкі повноваження розслідувати та переслідувати корупційні правопорушення [16]. Вони тісно співпрацюють з іншими відомствами, такими як ФБР та Міністерство внутрішньої безпеки.

Країни ЄС також приділяють велику увагу попередженню корупції та усуненню її причин. На рівні Євросоюзу прийнято низку антикорупційних актів, зокрема Конвенцію про боротьбу з корупцією, Рамкове рішення про боротьбу з корупцією в приватному секторі тощо. Вони встановлюють мінімальні стандарти криміналізації корупційних діянь та заохочують держави-члени до активної протидії корупції.

Європейські країни активно співпрацюють між собою у сфері боротьби з корупцією, обмінюючись інформацією та кращими практиками. Зокрема, функціонує Група держав проти корупції (GRECO), яка здійснює моніторинг антикорупційних зусиль країн-членів та надає рекомендації щодо їх вдосконалення [17].

Крім того, у міжнародній практиці існують різні інституційні моделі координації антикорупційної діяльності. Розглянемо їх детальніше:

1. Спеціалізовані антикорупційні органи. Це можуть бути як багатоцільові агентства, що поєднують превентивну та правоохоронну функції (Сінгапур, Гонконг), так і органи з більш вузькою спеціалізацією – з питань антикорупційної політики (Франція, Словенія) або розслідування корупційних злочинів (Румунія, Індонезія) [7].

2. Міжвідомчі координаційні органи у формі рад, комісій, комітетів тощо. Вони об'єднують представників різних державних органів та інститутів громадянського суспільства і забезпечують узгодження їх антикорупційної діяльності (США, Великобританія, Латвія) [9].

3. Координаційні повноваження у складі Уряду або окремих міністерств. Наприклад, в Естонії координацію здійснює Міністерство юстиції, у Болгарії – заступник прем'єр-міністра.

4. Парламентські комітети з питань запобігання корупції (Німеччина, Італія).

Вибір оптимальної моделі залежить від особливостей правової та політичної системи кожної країни. Але спільним є прагнення забезпечити належний рівень незалежності, професіоналізму та ресурсної забезпеченості антикорупційних інституцій.

Ключовим інструментом координації антикорупційної діяльності у розвинених країнах є розробка та реалізація національних антикорупційних стратегій і програм. Вони визначають пріоритети, заходи та індикатори успіху антикорупційної політики на певний період.

Наприклад, Антикорупційна стратегія Великобританії на 2017–2022 роки передбачала взаємодію понад 50 державних органів під егідою Міжвідомчої антикорупційної координаційної групи. Стратегія охоплювала 6 пріоритетних сфер: державні закупівлі, фінансова система, підтримка бізнесу, місцеве самоврядування, правоохоронна та судова системи.

В Італії реалізується Національний антикорупційний план, який щорічно оновлюється за результатами оцінки корупційних ризиків. План передбачає заходи з удосконалення антикорупційного законодавства, зміцнення доброчесності публічної служби, розширення прозорості в діяльності органів влади тощо.

Невід'ємною складовою стратегічного планування є оцінка ефективності реалізації антикорупційної політики. Для цього використовуються як кількісні індикатори (наприклад, кількість виявлених корупційних правопорушень, частка населення, яка

стикалася з корупцією), так і якісні (опитування щодо сприйняття рівня корупції в країні, довіри до органів влади). За результатами оцінки вносяться корективи в антикорупційні програми та плани діяльності окремих органів.

Розвинені країни приділяють значну увагу залученню громадянського суспільства до формування та моніторингу реалізації антикорупційної політики. Це розглядається як важлива умова забезпечення підзвітності та ефективності антикорупційної діяльності держави.

Аналізуючи адміністративно-правове забезпечення діяльності громадських рад при антикорупційних органах, А. В. Білецький наголошує на необхідності закріплення на законодавчому рівні порядку формування громадських рад, а також механізмів здійснення відкритого громадського контролю та реалізації рішень, ухвалених за його результатами [4].

Учений підкреслює, що визначення на законодавчому рівні єдиного способу створення наглядових або контролюючих рад для всіх громадських організацій, а також затвердження вимог щодо кількості учасників і напрямків роботи, сприятиме координації їх діяльності з виявлення та запобігання корупційним діянням [4]. Така координація підвищить співпрацю між громадськими організаціями та державними органами, а також сприятиме розвитку правової обізнаності серед населення. Діяльність громадських організацій у цьому напрямку може задовольнити потреби держави у контрольно-наглядових ресурсах без необхідності надмірного фінансування або створення нових органів чи територіальних підрозділів.

Наприклад, у Франції при Центральній службі із запобігання корупції діє Консультативна рада за участю представників громадських організацій, бізнесу, наукових кіл. Рада надає пропозиції щодо пріоритетів антикорупційної політики.

У Латвії Бюро із запобігання та боротьби з корупцією регулярно проводить інформаційні кампанії, тренінги для громадських активістів, підтримує антикорупційні розслідування ЗМІ.

Отже, міжнародний досвід показує важливість розбудови інклюзивних та підзвітних механізмів координації антикорупційної діяльності. Залучення громадськості, бізнесу, наукового середовища до цих процесів дозволяє підвищити суспільну довіру та забезпечити сталість антикорупційних реформ.

Попри певний прогрес у розбудові антикорупційної інфраструктури, Україна все ще стикається з проблемами узгодженості та недостатньої ефективності антикорупційної діяльності. К. І. Хромова вважає, і ми поділяємо цю позицію, що механізм координації протидії корупції слід покращити, забезпечивши контроль за виконанням рішень, ухвалених координаційними радами, а також за їх якістю та повнотою, одночасно встановивши відповідальність за невиконання або неналежне виконання цих рішень [15, с. 7]. Тому удосконалення координаційних механізмів залишається актуальним завданням державної антикорупційної політики.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Координаційна функція держави у сфері протидії корупції полягає в узгодженні дій між різними елементами державного апарату, а також між владними і невідними суб'єктами з метою підвищення ефективності антикорупційних заходів. Вона реалізується через систему принципів, таких як гласність, рівність, самостійність суб'єктів координаційної діяльності, додержання законності тощо. На законодавчому рівні засади антикорупційної політики та механізми координації

закріплені в спеціальних антикорупційних стратегіях, які визначають пріоритетні напрямки протидії корупції на середньострокову перспективу.

Крім того, досвід розвинених країн світу свідчить, що успішна боротьба з корупцією можлива лише за умови чіткої координації антикорупційної діяльності на національному рівні.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі ефективності міжвідомчої взаємодії в антикорупційних стратегіях розвинених країн, а також в розробці рекомендацій для покращення координаційної ролі держави у боротьбі з корупцією на основі міжнародного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антикорупційна політика в Україні. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/atikorupcion/lectures/lecture_7.html.
2. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsijna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf>.
3. Бабкова В. С. Принципи координаційної діяльності прокуратури у сфері протидії злочинності та корупції. Теорія і практика правознавства. 2013. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_1_27.
4. Білецький А. В. Громадський контроль за діяльністю спеціалізованих суб'єктів запобігання корупції. Питання боротьби зі злочинністю. 2017. Вип. 33. С. 240–248.
5. Дем'янчук В. А. Шляхи удосконалення рівня взаємодії між суб'єктами запобігання та протидії корупції в Україні. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 1. С. 97–102.
6. Індекс сприйняття корупції 2023. URL: https://lb.ua/economics/2024/01/30/596111_ukraina_rik_pidnyalasya_12_pozitsiy.html.
7. Калугіна І. О. Суб'єкти формування, реалізації та забезпечення антикорупційної правової політики в Україні. Південноукраїнський правничий часопис. 2020. № 4. С. 133–141.
8. Лук'янова Г. Ю. Теоретико-правові засади адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів протидії корупції в Україні: монографія. Київ: Видавництво Людмила, 2021. 324 с.
9. Міжнародний досвід щодо запобігання та протидії корупції. URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/mizhnarodnyu_dosvid_shchodo_zapobigannya_korupciyi_2017.docx.
10. Паутов В. О. Протидія корупції, як структурна складова національної безпеки України: дис. ... канд. з держ. упр.: 25.00.05. Київ, 2020. 236 с.
11. Про затвердження Положення «Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією»: Наказ Ген. прокуратури України, МВС України, СБ України, ДПС України, МО України, Держ. митної служби України, Держ. прикордон. служби України, Держ. пенітенціар. служби України від 26.04.2012 р. № 43/375/166/353/284/241/290/236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043900-12#Text>.
12. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 47. Ст. 2051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

13. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pro-nazk/>.
14. Степашко О. П. Основні вектори антикорупційної політики США. Українська асоціація зовнішньої політики. URL: <https://ufpa.org.ua/blog/2331>.
15. Хромова К. І. Адміністративно-правові засади діяльності органів прокуратури України щодо протидії корупції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2016. 22 с.
16. Foreign Corrupt Practices Act. URL: <https://www.justice.gov/criminal/criminal-fraud/foreign-corrupt-practices-act>.
17. Group of States against Corruption. URL: <https://www.coe.int/en/web/greco>.

УДК: 347.961. 6/342.9

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-01-16

Меркулов П. Ю.
аспірант Східноукраїнського
національного університету
імені Володимира Даля

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НОТАРІУСІВ

У статті здійснено розгляд матеріальної відповідальності як правового інституту за трудовим законодавством України. Зазначено, що матеріальна відповідальність нотаріусів має специфічний характер, а питання визначення окремих аспектів застосування матеріальної відповідальності по відношенню до нотаріусів часто є доволі проблематичним. Зазначено, що норми окремих статей Конституції України опосередковано вказують на те, що за наявності вини нотаріуса така шкода має бути відшкодована особі в повному обсязі. На основі аналізу профільного Закону України «Про нотаріат» наголошено на тому, що як на державного, так і на приватного нотаріуса на рівні законодавства покладається обов'язок щодо відшкодування завданої шкоди, незаконність дій нотаріуса або визнання його бездіяльності встановлюється виключно у судовому порядку, а питання визначення розміру заподіяної шкоди також вирішується в судовому порядку чи за письмовою вимогою (претензією) третьої особи, визнаної приватним нотаріусом та погодженої страховиком. Наголошено на тому, що недостатньо дослідженими залишаються питання відшкодування збитків, що завдані особі, як зверталась за вчинення нотаріальних дій, у формі саме упущеної вигоди.

Також у статті визначено такі особливості матеріальної відповідальності нотаріуса як: 1) підставою для настання матеріальної відповідальності є порушення нотаріусами норм законодавства та порядку вчинення нотаріальних дій, тобто встановлення незаконності дій нотаріуса або визнання його бездіяльності, що в подальшому спричинило наявність шкоди, яка заподіяна діями нотаріуса при виконанні ним своїх обов'язків; 2) наявність шкоди, завданої нотаріусом незаконними діями чи його бездіяльністю, тобто маєтись на увазі шкода від дій нотаріуса пов'язана з отриманням ними нотаріальних послуг неналежної якості, тобто, які вчинені не у відповідності до